

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

ยาใจ ชูวิชา (2536: 1) กล่าวว่า "ปรากฏการณ์ทางวากยสัมพันธ์ซึ่งมีลักษณะเด่นปรากฏการณ์หนึ่งในภาษาไทย คือ การที่กริยาสามารถเรียงกันได้โดยไม่มีคำใดๆมาคั่นกลาง นอกจากคำนามซึ่งทำหน้าที่กรรม" หน่วยสร้างที่ประกอบด้วยกริยาหรือกริยาวลีที่เรียงกันเช่นนี้ ยาใจ ชูวิชา เรียกว่า "หน่วยสร้างกริยาเรียง" งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทยมีจำนวนมากและมีความหลากหลายพอสมควร (ดูรายละเอียดในข้อที่ 2.1 หน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย) แต่ยังไม่มียานวิจัยชิ้นใดที่ได้ศึกษาเรื่องการปฏิเสธในหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทยโดยเฉพาะ นั่นคือ ศึกษาข้อจำกัดในการปฏิเสธหน่วยสร้างกริยาเรียงและศึกษาขอบเขตการปฏิเสธที่เกิดขึ้นจากการใส่คำปฏิเสธเข้าไปในหน่วยสร้างกริยาเรียง ผู้วิจัยคิดว่าการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิเสธในหน่วยสร้างกริยาเรียงดังกล่าวน่าจะมีประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย

สาเหตุที่ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาเรื่องการปฏิเสธในหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย คือ ผู้วิจัยเคยพบท่านอาจารย์ชาวญี่ปุ่นท่านหนึ่ง ซึ่งท่านมีความรู้ทางด้านภาษาไทยเป็นอย่างดี ท่านถามผู้วิจัยว่ามีความแตกต่างอย่างไรในระหว่างความหมายของประโยคปฏิเสธสองประโยค คือ "ไม่กินหมด" และ "กินไม่หมด" ในตอนนั้น ผู้วิจัยไม่สามารถตอบคำถามนี้ได้ แต่ผู้วิจัยได้เริ่มสนใจเรื่องการปฏิเสธในหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ต่อมาผู้วิจัยได้มีโอกาสอ่านวิทยานิพนธ์ปริญญาโทของ ยาใจ ชูวิชา (2536) เรื่อง "ความเป็นประโยคของหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย" ซึ่งได้ศึกษาคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย และ

วิเคราะห์ความเป็นประโยชน์ของหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย จากการอ่านวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่า ถึงแม้ ยาใจ ชูวิชา ได้วิเคราะห์การปฏิเสธในหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทยเพื่อพิจารณาความสัมพันธ์อย่างตรงแน่นระหว่างกริยาในหน่วยสร้างกริยาเรียงไว้ก็ตาม แต่ยังมีประเด็นที่ ยาใจ ชูวิชา ไม่ได้อภิปรายในรายละเอียดเพียงพอและน่าจะนำไปศึกษาต่อได้ ได้แก่ การพิจารณาการปฏิเสธหน่วยสร้างกริยาเรียงจากมุมมองของระบบการรับรู้ปรากฏการณ์ในชีวิตประจำวันของเรา หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การพิจารณาการปฏิเสธหน่วยสร้างกริยาเรียงโดยคำนึงถึงบริบทหรือสถานการณ์ในการกล่าวประโยคปฏิเสธนั้นๆ ซึ่งเป็นเรื่องในแขนงของวิชาภาษาศาสตร์แขนงหนึ่ง นั่นคือ วัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatics)

ผู้วิจัยเห็นว่าพฤติกรรมในการปฏิเสธหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย น่าจะสะท้อนให้เห็นบางส่วนของระบบการรับรู้ปรากฏการณ์ในชีวิตประจำวันของเรา เช่น "นั่งไม่คูทิว" ประโยคปฏิเสธนี้ฟังดูแล้วแปลกเพราะโดยปกติเราไม่สามารถหาบริบทในการกล่าวประโยคนี้ได้ เมื่อเราได้สังเกตเห็นข้อจำกัดในการปฏิเสธและมุ่งที่จะวิเคราะห์ เรื่องการปฏิเสธเช่นนี้ เราจึงจำเป็นต้องอ้างอิงความรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของเราด้วย ผู้วิจัยคาดว่าพฤติกรรมในการปฏิเสธหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทยเป็นพฤติกรรมทางภาษาชนิดหนึ่งซึ่งน่าจะสามารถอธิบายได้โดยอ้างอิงระบบการรับรู้ปรากฏการณ์และความรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของเรา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคิดว่าการศึกษาเรื่อง การปฏิเสธในหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย นอกจากจะมีประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาหน่วยสร้างกริยาเรียงแล้ว ยังสามารถเสนอข้อมูลใหม่ของกลไกทางภาษาในระดับวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบการรับรู้ปรากฏการณ์ในชีวิตประจำวันของเราได้อีกด้วย

อีกประการหนึ่ง ผู้วิจัยคาดว่าการศึกษาเรื่องการปฏิเสธในหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทยน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการสอนภาษาไทยแก่ชาวต่างประเทศด้วย กล่าวคือ ช่วยให้ชาวต่างประเทศที่เรียนภาษาไทยสามารถเห็นข้อ

จำกัดในพฤติกรรมในการปฏิเสธหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทยได้ง่ายยิ่งขึ้น และทำให้เข้าใจภาษาไทยได้มากยิ่งขึ้น

ในการวิจัยขั้นนี้ ผู้วิจัยจะใช้หน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐาน ๑๒ กระบวน ที่ ยาใจ ชูวิชา ได้เสนอไว้ (ดูรายละเอียดในข้อที่ 2. 1. 3 งานวิจัยของ ยาใจ ชูวิชา 2536) เป็นกรอบในการวิเคราะห์หลัก ทั้งนี้ก็เพราะว่า ยาใจ ชูวิชา ได้ จำแนกหน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐานตามคุณสมบัติทางความหมายของคำกริยาและ ข้อจำกัดในแง่ตำแหน่งของคำกริยาแต่ละประเภทที่ปรากฏในหน่วยสร้างโดยคำนึง ถึงเรื่องระบบการรับรู้ปรากฏการณ์ในชีวิตประจำวันของเรา (ดูรายละเอียดเรื่อง นี้ในข้อที่ 2. 1. 4 สรุปการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษา ไทย) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่ากระบวนที่ ยาใจ ชูวิชา ได้จำแนกไว้มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ขอบเขตการปฏิเสธในหน่วยสร้างกริยา เรียงพื้นฐานในงานวิจัยขั้นนี้ และคาดว่าพฤติกรรมในการปฏิเสธหน่วยสร้างกริยา เรียงพื้นฐานน่าจะแปรไปตามกระบวนที่ ยาใจ ชูวิชา ได้เสนอไว้ในแต่ละกระบวน อย่างเป็นระบบ

กล่าวโดยสรุป ในงานวิจัยขั้นนี้ ผู้วิจัยใคร่จะวิเคราะห์ขอบเขตการ ปฏิเสธที่เกิดขึ้นจากการใส่คำปฏิเสธเข้าไปในหน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐานใน แต่ละกระบวนที่ ยาใจ ชูวิชา ได้จำแนกไว้และพิจารณาสาเหตุของพฤติกรรมใน การปฏิเสธนั้นๆ

1.2 วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์การปฏิเสธในหน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐาน
2. วิเคราะห์ขอบเขตของการปฏิเสธในหน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐาน

1.3 สมมติฐานในการวิจัย

1. กระบวนของหน่วยสร้างกริยาเรียงเป็นตัวกำหนดการเติมคำ ปฏิเสธ

2. ขอบเขตของการปฏิเสธหน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐานขึ้นอยู่กับตำแหน่งของคำปฏิเสธและชนิดของกระบวน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาการปฏิเสธในหน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐานซึ่งปรากฏใช้ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ในสมัยปัจจุบัน และขอบเขตการวิจัยจะถูกจำกัดโดยคำจำกัดความของคำศัพท์สำคัญและข้อมูลที่นำมาใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้

1.4.1 คำจำกัดความของคำศัพท์สำคัญในงานวิจัยชิ้นนี้

คำศัพท์สำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีสองคำ คือ "หน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐาน" และ "ขอบเขตการปฏิเสธ"

1. "หน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐาน" ในงานวิจัยชิ้นนี้ หมายถึง หน่วยสร้างที่ประกอบด้วยคำกริยาสองคำที่ปรากฏเรียงกันโดยไม่มีคำใดๆ รวมทั้งการเว้นวรรคปรากฏคั่นระหว่างคำกริยานั้นๆ ยกเว้นคำนามที่มีหน้าที่เป็นกรรมของกริยาที่อยู่ข้างหน้า และคำกริยานั้นๆ ต้องสามารถปรากฏเดี่ยวได้โดยมีความหมายคงเดิม กล่าวคือ ถ้าคำกริยาในหน่วยสร้างกริยาเรียงปรากฏเดี่ยว คำกริยาที่ปรากฏเดี่ยวนั้นต้องมีความหมายไม่แตกต่างไปจากที่ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียง ยกตัวอย่างเช่น กริยา "ไป" "ออก" "เสีย" ในประโยค "เขาฝังไป" "เขาสวຍออก" "ช้ก้ผ้าเสีย!" เป็นคำกริยาที่เมื่อปรากฏเดี่ยวแล้วจะมีความหมายต่างออกไปจากที่ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียง ประโยคเหล่านี้จึงไม่อยู่ภายใต้ขอบเขตของการวิจัย ในทางตรงกันข้าม กริยา "ไป" "เข้า" "มา" ในประโยค "เขาเดินไป" "เขาวิ่งเข้ามา" มีความหมายไม่ต่างจากคำกริยาที่ปรากฏเดี่ยว ประโยคทั้งสองจึงอยู่ภายใต้ขอบเขตของการวิจัย อนึ่ง การเรียงกันของคำกริยาในงานวิจัยชิ้นนี้จะไม่รวมถึงการเรียงกันของคำกริยาเพื่อสร้างคำใหม่ เช่น "เปลี่ยนแปลง" "ปรับปรุง" "ส่งเสริม" เป็นต้น การเรียงกันแบบนี้เป็นกระบวนการสร้างคำใหม่ที่เรียกว่า คำซ้อนหรือคำผสม และกริยาวลีที่เกิดจากการเรียงกัน

เพื่อสร้างคำใหม่จะมีความหมายใหม่ ในขณะที่ในหน่วยสร้างกริยาเรียงกริยา แต่ละคำยังมีความหมายเดิม ซึ่งผู้วิจัยถือตาม ยาใจ ชูวิชา (2536: 4, 5, 19, 39)

2. "ขอบเขตการปฏิเสธ" ในงานวิจัยชิ้นนี้ หมายถึง ขอบเขตซึ่งสามารถรับอิทธิพลของการปฏิเสธจากคำปฏิเสธที่อยู่ในตำแหน่งข้างหน้าได้ ขอบเขตการปฏิเสธในหน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐานมีสองแบบ กล่าวคือ ถ้านำคำปฏิเสธมาวางในตำแหน่งหน้ากริยาลีตัวแรกในหน่วยสร้าง การปฏิเสธนั้นจะครอบคลุมทั้งกริยาลีตัวแรกและตัวที่สอง (ไม่ + VP1 + VP2) ยกตัวอย่างเช่น "ไม่วิ่งหลบ" ในขณะที่ถ้านำคำปฏิเสธมาแทรกเข้าไปในตำแหน่งระหว่างกริยาลีในหน่วยสร้าง การปฏิเสธนั้นจะครอบคลุมกริยาลีตัวที่สองเพียงตัวเดียวเท่านั้น (V1 + ไม่ + V2) ยกตัวอย่างเช่น "มองไม่เห็น"¹

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยไม่ได้มุ่งที่จะวิเคราะห์ว่าจะสามารถตีความการปฏิเสธหน่วยสร้างกริยาเรียงนั้นๆ ได้กี่แบบ แต่ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญต่อความแตกต่างระหว่างการปฏิเสธประเภทใหญ่ๆ สองประเภท ได้แก่ การปฏิเสธในเชิงบอกความตรงกันข้าม (contrary) และการปฏิเสธในเชิงบอกความขัดแย้ง (contradictory) (ดูรายละเอียดเรื่องการปฏิเสธสองประเภทนี้ในข้อที่ 2.3.1 Lyons 1978)

อนึ่ง ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยไม่ใช่ข้อมูลที่เป็นกริยาปฏิเสธโดยคำปฏิเสธ "ไม่ได้" แต่จะใช้ข้อมูลที่เป็นกริยาปฏิเสธโดยคำปฏิเสธ "ไม่" เพียงอย่างเดียว เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนในการตีความ (ดูรายละเอียดเรื่องคำปฏิเสธในภาษาไทยในข้อที่ 2.4)

¹ กริยาลีตัวแรก (VP1) หรือตัวที่สอง (VP2) ที่ถูกขีดเส้นใต้หมายถึงถึงว่ากริยาลีตัวนั้นๆ อยู่ในขอบเขตการปฏิเสธ

1.4.2 ข้อมูลที่นำมาใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้

ข้อมูลหลักที่ได้นำมาวิเคราะห์ในงานวิจัยชิ้นนี้ คือ ข้อมูลที่ได้มาจาก "ห้องปฏิบัติการวิจัยภาษาและวิทยาการความรู้ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม" ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นหน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐานในภาษาไทยที่มีคำปฏิเสธในตำแหน่งหน้ากริยาวลีตัวแรกหรือระหว่างกริยาวลีในหน่วยสร้าง ซึ่งได้คัดเลือกออกมาจากเอกสารต่างๆ ที่ห้องปฏิบัติการวิจัยภาษาฯ ได้เก็บไว้ในความจำของเครื่องคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้แล้วยังใช้ข้อมูลที่ได้โดยการนำคำปฏิเสธมาใส่ในตัวอย่างของหน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐานที่ ยาใจ ชูวิชา (2536) ได้เสนอไว้

อนึ่ง ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่าในข้อมูลที่ได้มาจากห้องปฏิบัติการวิจัยภาษาฯ ดังกล่าวมีการปฏิเสธในหน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐานซึ่งไม่สามารถจัดไว้ในกระสวนของหน่วยสร้างกริยาเรียง ๑๒ กระสวนที่ ยาใจ ชูวิชา ได้จำแนกไว้ได้ เช่น การปฏิเสธในหน่วยสร้างที่ประกอบด้วยกริยาบอกการกระทำปฐมภูมิสองคำ การปฏิเสธในหน่วยสร้างที่ประกอบด้วยกริยาบอกการกระทำและสภาพ เป็นต้น ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยไม่ได้วิเคราะห์การปฏิเสธในหน่วยสร้างกริยาเรียงเหล่านี้ แต่จะวิเคราะห์เฉพาะการปฏิเสธในหน่วยสร้างกริยาเรียงใน ๑๒ กระสวนที่ ยาใจ ชูวิชา ได้จำแนกไว้เท่านั้น (ดูตัวอย่างของข้อมูลที่ได้มาจากห้องปฏิบัติการวิจัยภาษาฯ ในภาคผนวก ก และ ข ที่แนบเอาไว้ในตอนท้าย)

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ทบทวนวรรณกรรม โดยศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหน่วยสร้างกริยาเรียงและการปฏิเสธ
2. รวบรวมข้อมูล กล่าวคือ เก็บข้อมูลที่เป็นกริยาเรียงพื้นฐานในภาษาไทยโดยใช้วิธีที่ได้กล่าวไว้ในข้อที่ 1.4.2 ซึ่งข้อมูลที่ได้มานั้นเป็นข้อมูลดิบ กล่าวคือ เป็นประโยคปฏิเสธที่พบในเอกสารต่างๆซึ่งไม่ได้

ถูกจัดเป็นหมวดหมู่ไว้ ดังนั้น จึงต้องจำแนกข้อมูลติดดังกล่าวออกเป็น ๑๒ กระสวน ตามที่ ยาใจ ชูวิชา ได้จำแนกไว้ก่อน เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ และ ข้อมูลที่ได้มาจากการนำคำปฏิเสธมาใส่ในตัวอย่างของหน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐานที่ ยาใจ ชูวิชา ได้เสนอไว้

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นกริยาปฏิเสธในหน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐาน ในภาษาไทยใน ๑๒ กระสวน โดยวิเคราะห์ว่ารูปแบบของขอบเขตการปฏิเสธใน หน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐานแต่ละกระสวนมีรูปแบบใดบ้าง มีการตีความอย่างไร และวิเคราะห์หาข้อจำกัดทางวจนปฏิบัติศาสตร์ของพฤติกรรมในการปฏิเสธนั้นๆ

4. สรุปและเสนอผลการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ขยายความรู้เกี่ยวกับไวยากรณ์ภาษาไทย
2. เป็นประโยชน์ในการสอนภาษาไทยแก่ชาวต่างประเทศ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย